

# Af Nordisk Sommeruniversitets nyeste historie

*Troels Degn Johansson*

## Den permantente krise

Tiden umiddelbart efter Poul Hermansens “historiske tilbageblik”<sup>1</sup> fra 1986 bød ikke på de store forandringer i Nordisk Sommeruniversitet. I hvert fald ikke hvad angik arbejdsformerne og de overordnede rammer. Den arbejdsgruppe eller “brain trust”, som han til slut nævnte, førte ikke til væsentlige reformer. NSU fortsatte som hidtil i det, som Johan Fjord Jensen i sin festtale ved 40-års jubilæet<sup>2</sup> omtaler som NSUs permanente krise; en krise, som han mener på forskellig vis har kendetegnet organisationens eksistens helt tilbage fra stiftelsen i 1950.<sup>3</sup> I sin ganske kritiske og endnu yderst relevante tale noterer han: “Tilskuddet til virksomheden er på 3. eller 4. eller 5. år blevet beskåret. Tilslutningen til studiekredsene er faldende. Men værst af alt: Sommeruniversitetet trænger til fornyelse, ikke i sin organisatoriske form, men i sit indhold. Det er de samme folk og de samme temaer, som i for lang tid har behersket programmerne; de presses nemlig ikke ud af nye folk og temaer i den innovationsproces, som udgør Sommeruniversitetets værdi og mening.”

Den tendens, som Fjord Jensen pegede på, fortsatte tydeligvis op gennem halvfemserne, selv om fokus varierede undervejs. Senfirsernes vedvarende “strukturdebatter” på endeløse og sikkert dræbende kedelige repræsentantskabsmøder handlede tydeligvis mere om form end om indhold; men mundede da ud i en rationalisering af organisationen med udgangspunkt i en femmands styrelse. Finansieringen var i store perioder det nok mest synlige, men på sin vis også mest behændige

---

<sup>1</sup> Poul Hermansen: “NSU - et kort historisk tilbageblik (I-III)”, *Information fra Nordisk Sommeruniversitet* nr. 1, 2 og 4, 1986 (bringes andetsteds i denne bog).

<sup>2</sup> Johan Fjord Jensen: “Til en jubilar”, festtale ved Nordisk Sommeruniversitets 40-års jubilæum.

<sup>3</sup> - et forhold, der i øvrigt på forskellig vis fremgår af de øvrige bidrag til denne bog.

problem - det vil sige indtil 1998, hvor alvorligheden for alvor meldte sig. Det lykkedes ganske vist styrelsen i starten af halvfemserne at opnå treårige finansieringskontrakter med Nordisk Ministerråd, der i hele perioden fungerede som hovedsponsor. Disse kontrakter betød ikke nødvendigvis en fast og jævn bevilling - ministerrådet måtte bl.a. på grund af egne budgetreduktioner jævnligt reducere tilskuddet,<sup>4</sup> - men der herskede dog trods alt en vis intern sikkerhed med hensyn til, at der også fremover ville være bevillingsmæssige rammer til at opretholde et rimeligt aktivitetsniveau. Antallet af kredse måtte reduceres fra 11 i 1991 til 8 i 1998; men i visse faser var der ikke desto mindre mulighed for nye tiltag som f.eks. opholdstilskuddet til baltiske deltagere midt i halvfemserne. De treårige finansieringskontrakter blev indgået på betingelse af, at styrelsen overfor ministerrådet måtte dokumentere, at aktivitetsniveauet blev opretholdt på et fastsat niveau, og det førte måske i perioder til en uheldig fokusering på tal frem for visioner og faglig udvikling. Desuden kan man indvende, at finansieringskontrakterne kom til at udgøre en "sovepude" for den styrelse, der nok internt kæmpede for opretholdelsen af et bestemt aktivitetsniveau; men som desværre ikke magtede at opretholde en udadvendt dialog med væsentlige forskningspolitiske aktører om Nordisk Sommeruniversitets rolle i det nordiske forskersamarbejde. Dette var ikke mindst uheldigt, fordi ministerrådet netop i denne tid gennemførte omfattende reformer af deres indsats på forsknings- og især forskningsuddannelsesområdet. På længere sigt betød dette, at organisationen blev mere og mere usynlig - ja; endog i ministerrådets egen administration, som omvendt ikke virkede specielt interesseret i, hvad det var for et foretagende, som man puttede penge i.

## **1998 - annus horribilis**

Konsekvenserne fik vi at mærke i begyndelsen af 1998, hvor ministerrådets nytiltrådte generalsekretær havde kundgjort, at man ville prioritere sine midler anderledes. Her blev daværende ordførende, Anne Haugestad, meddelt, at man i Nordisk Sommeruniversitet ikke skulle regne med en fortsat bevilling fra ministerrådet efter udløbet af finansieringskontraktens udløb 1996-98, dvs. efter udgangen af samme år. Nu var gode råd dyre! Da ministerrådets budgetforslag for 1999 forelå sidst på

---

<sup>4</sup> Nordisk Ministerråd oplevede navnlig et betydeligt fald i de midler, som de modtog fra medlemslandene i forbindelse med Sveriges og Finlands omprioriteringer på statsbudgettet ved deres optagelse i EU.

foråret, var vi indstillet til et fuldstændigt bortfald af midler. Under ledelse af Anne Haugestad lykkedes det imidlertid i løbet af kun et par uger at få mobiliseret et netværk af NSU'ere, der med kontakter til ministerniveau fik forklaret, hvad sagen drejede sig om. Embedsmandskomiteen for forsknings- og uddannelsesområdet skred ind, og forslaget blev hurtigt trukket tilbage. I det endelige budget "slap" NSU med en bevillingsreduktion på ca. 30%; et indhug, der kun kunne sammenlignes med det traumatiserende efterspil til Askov-sessionen i 1972.<sup>5</sup> I betragtning af, at Nordisk Sommeruniversitet i forvejen var umådeligt omkostningseffektivt med sin skare af højtuddannede, frivilligt arbejdende, ja; endog økonomisk medfinansierende forskere, var en sådan nedskæring selvsagt smertefuld og destruktiv - især hvad angik deltagernes tillid til organisationen. Var det besværet værd at engagere sig i langsigtede kredsaktiviteter, hvis kredsen alligevel måtte lukkes på grund af yderligere - eller endelige - nedskæringer? Antallet af kredse blev reduceret til 7, stillingen som generalsekretær blev sløjftet til fordel for en sekretærstilling på ca. 40% af den oprindelige lønramme, og styrelsen måtte overtage en betydelig del af arbejdsbyrden. Som den efterfølgende ordførende, i.e. undertegnede, nævnte i en lederartikel i *Information fra Nordisk Sommeruniversitet* handlede det nok om at genetablere deltagernes tillid til foretagendet; men omvendt var det vigtigt at pointere, at organisationen ikke på sigt var bæredygtig i sin nuværende form: Man kørte på pumperne.<sup>6</sup>

### **Fra studenteroprør til "omvendt ungdomsoprør"**

Hvor pengene dominerede den "interne krisedagsorden" i starten af perioden, blev deltagerantallet, administrationen og så småt også visionerne sidenhen stadig varmere emner. Tilslutningen til NSUs aktiviteter er svært at måle, men deltagerantallet på sommersessionen, som er og bliver NSUs hovedaktivitet og "livsnerve" er ikke til at komme uden om som signal for det aktuelle aktivitetsniveau. Tiden efter Askov

---

<sup>5</sup> Jvf. Poul Hermansen beskrivelse af forløbet.

<sup>6</sup> Lederartiklen i *Information fra Nordisk Sommeruniversitet* nr. 2, 1999.

Højskole i 1972 - den legendariske sommersession med ca. 300 tilmeldte til et program over 14 dage! - bød overordnet set på en trinvis reduktion af deltagerantallet. Sommersessionerne i halvfemserne var dog i starten ganske velbesøgte - senest på Mariefred i Sverige, 1997, med over 150 tilmeldte.

Alligevel var NSU i perioden præget af en ganske bestemt, vigende deltagelse, nemlig tilslutningen fra seniorer. Helt tilbage i studenteroprørets sommersession i 1969 valgte flere velestimerede forskere med gode stillinger på universiteter og i forskningsledelse at tage deres gode tøj og forlade foretagendet for bestandigt. Scenen blev overtaget af de første og egentlige studenteroprørere, som satte den nye universitets- og videnskabskritiske dagsorden, og som evnede at bruge NSU som platform for udvikling af egne karrierer og de videnskabelige projekter, som universiteterne endnu ikke var modtagelige for. NSU blev først og fremmest forskerspiranternes og de så småt etablerede forskeres forum, og det har det været lige siden. I halvfemserne syntes organisationen imidlertid at lide af et slags konstitutionelt, "omvendt ungdomsoprør": Så snart karrieren var sat på skinner og projektet vel lanceret, var bagmanden eller -kvinden over alle bjerge. Afveksling og nye udfordringer er selvfølgelig nødvendig for både organisationen og den enkelte forsker; men det kunne unægtelig mærkes, at deltagelsen af seniorforskere markant gik ned i perioden (ikke mindst i koordinatorgruppen). En meget NSU-engageret svensker i perioden efter 1985 havde utvivlsomt ret, når han i uformelle sammenhænge hævdede, at det for den veletablerede universitetslektor eller professor med NSU-baggrund ikke altid var lige "in" at tale om sin "karriere" i sommeruniversitetet. Heller ikke selv om løbebanen i "legeuniversitetet" NSU havde været nok så omfattende. Vel landet på universiteterne var NSU ikke i samme grad som tidligere noget, man talte om, - og desværre: ikke noget, som man gad anbefale sine studerende.<sup>7</sup> Med omtalte svenskers kommentar i erindring kunne noget tyde på, at NSU for måske en bestemt generation var navnet på en vis "ømtålelig fortid", som halvfemsernes nye generation af NSUere ikke kunne forstå. Der syntes at være et eller andet, der var kommet for "tæt på", og som man ikke siden kunne forlige sig med. Firsernes og halvfemsernes "omvendte ungdomsoprør" i eller rettere "efter" NSU syntes snarere at bestå i en tagen afstand fra egen ungdom og den fordomsfrie

---

<sup>7</sup> For undertegnede kom det for eksempel som lidt af en overraskelse, da jeg i NSUs arkiver erfarede, at en betydelig del af mine gode kolleger på min tidligere hjeminstitution, Institut for Film- & Medievidenskab, Københavns Universitet, havde baggrund i NSU. Som bl.a. Jostein Gripsrud har bemærket, spillede NSUs kredse i massemedier og mediekulturer endog en betydelig rolle for udviklingen af den nordiske medievidenskab.

ungdommelighed, der altid har præget sommeruniversitetet som akademisk forum. Var der tale om ungdommens vilfarelser? Umådeholden omgang med rusmidler eller idéer? Hvad ved jeg. Det tidligere danske styrelsesmedlem, litteraten Helle Munkholm Davidsen, har overbevisende hævdet, at man i forbindelse med opgivelsen af de marxistiske positioner desværre også kom til at tage afstand fra vitale NSU-værdier: Man havde nær skyllet barnet ud med badevandet. Hvorom alting er, var det i halvfemserne kun et fåtal af “storhedstidens” mange aktive, der kunne finde på at engagere sig påny (f.eks. med henblik på rekruttering af forskerspirer til egne projekter?) eller i det mindste at sende egne studerende afsted på sommersession i NSU.<sup>8</sup> Og dette er beklageligt, for det medførte uundgåeligt et dræn af organisatorisk viden. Desuden havde det uden tvivl negativ indflydelse på deltagerantallet: Den personlige kontakt er og bliver det vigtigste medium for rekruttering af nye deltagere i NSU!

På sessionen i Kiljava i 1998 gik det dog helt galt: En uheldig kombination af nedskæringsrygte, indgående kredse med traditionel stor tilslutning samt ikke mindst helt uantagelige uregelmæssigheder på sekretariatet i Århus medførte, at bare ca. 100 havde meldt sig til en session, som mange måtte regne for den sidste. Det blev ikke den sidste sommersession; men de følgende to år bød desværre ikke på flere deltagere. Man måtte indse, at NSU havde lidt et knæk: Med bare 7, selv vel-fungerende kredse ville man aldrig komme op på samme deltagerantal som f.eks. bare i begyndelsen af halvfemserne. Man måtte erkende, at tilliden til organisationen, herunder styrelsen og sekretariatet måtte bygges op på ny. Men måske var det på daværende tidspunkt allervigtigst - som Johan Fjord Jensen altså foreslog ti år tidligere - at fokusere på indhold frem for form og tal.

### **Innovationsmiljø eller “kustode for fortiden”?**

Udviklingen af “indholdet”, altså det såkaldte faglige program, var måske ikke det, som optog styrelsen og andre ledende deltagere mest i perioden efter 1985. Den generelle holdning var nok dén, at initiativretten måtte ligge hos den enkelte deltager; mens det jo var repræsentantskabet, som tog beslutning om studieprogrammets

---

<sup>8</sup> Jeg har desværre kun oplevet få seniorforskere opfordre studerende til at bruge NSU strategisk som led i en faglig udviklingsproces. En af undtagelserne er Per Aage Brandt, som i årenes løb generøst har inspireret mange, unge forskerspirer til at prøve kræfter med nye kredsprojekter.

sammensætning. Internt i styrelsen beklagede man gennem hele perioden, at der forelå alt for få nye kredsforslag ved repræsentantskabsmøderne - i forhold til tidligere, hvor der i følge gamle deltagere altid skulle have været hård kamp om de ledige pladser på programmet. Desuden var det ofte gamle kendinge, som stod for nye manchetsforslag (i.e. forslag til projektbeskrivelse for en kreds). Visse kredse var deciderede "fortsættelseskredse", hvor et netværk med en vis "grundstamme" af aktive deltagere stod for organiseringen af kredsens virke over en længere periode.

Et godt eksempel herpå var den såkaldte "filosofikreds", der præsterede at få fortsættelseskredse optaget på studieprogrammet gennem hele perioden; ja endog muligvis siden Das Kapital-studiekredsen fra halvfjerdserne. Dette dog naturligvis med en glidende og for kredsen naturlig udskiftning af problemfelt og koordinator. Filosofikredsen, som beskrives mere nærgående andetsteds i denne bog, var en klokkeklar NSU-succes, fordi der tydeligvis manglede et forum for behandling af navnlig kontinental filosofi i Norden; et forum, der måtte være åbent for andre end fagfilosoffer, og som også kunne virke i lokale kredse i universitetsbyerne rundt omkring i de nordiske lande. Inspireret af datidens jargon blev filosofikredsen af nogen kaldt for "alle kredses moder" - dels fordi en vist antal kredse gennem tiden faktisk udsprang som "aflæggere" af filosofikredsen på grund af interne interessekonflikter, og dels fordi kredsen med sin enestående kontinuitet stod for en overførsel af organisatorisk og organisationshistorisk viden i NSU; en viden, som mine to medforfattere fra filosofikredsen, Arne Overrein og Jacob Rendtorff, i høj grad har klaret at formidle.

Et andet eksempel var den tilslutningsmæssigt meget stærke psykoanalyse-kreds, der gennem det meste af halvfemserne fungerede som vel nok det primære mødested i Norden for psykoanalytisk interesserede akademikere med enten klinisk, litterær eller teoretisk orientering. Derudover var NSU siden 1985 vært for en række forholdsvis stabile netværker inden for navnlig kulturforskning, kvinde- og kønsforskning, æstetik- og modernitetsstudier, international politik samt forskning i forvaltningen af naturressourcer med særlig vægt på fiskeri. Den markante kontinuitet i studieprogrammet havde den fordel, at studieprogrammet som oftest "gav sig selv": De fleste af kredsene var jo relativt velfungerende, og de syntes som regel at udvikle sig naturligt i forhold til de problemstillinger, der var på dagsordenen. Problemerne måtte imidlertid opstå, når grundlaget for en kreds faldt bort, eller når dens koordinering vaklede. Psykoanalysekredsen var gennem halvfemserne navnlig optaget af den postmoderne "dialog" mellem den franske psykoanalytiker Jacques Lacan og især Hegel og Kant. Men da dette projekt var gennemført, syntes kredsen at kollapse - klinikerne og teoretikerne gik hver til sig. I disse tilfælde savnede man

tydeligt, at der tidligere var blevet taget initiativ til fornyelse; at der på overordnet niveau var blevet taget ansvar for udviklingen af det faglige program. Inden det gik så galt, var psykoanalysen dog en af de bærende kredse. Et af halvfemsernes faglige højdepunkter i NSU var unægteligt, da det efter flere års indsats lykkedes kredsens koordinator, psykologen Maria Fitger, at få den ‘post-moderne Lacans filosof’, slovenske Slavoj Žižek og hans kone, filosofen og kriminologen Renata Salecl, til at gæsteforelæse på 1995-sessionen, der blev gennemført på varmekraftværket ved Nesjavellir, Island. Med vedvarende regn, storm, daglige, mindre jordskælv, og med drifternes verden som tema for ægteparrets tilsammen 6-7 forelæsninger i løbet af ugen, følte de ca. 140 sammenstuede deltagerne sig i sandhed værende i elementernes vold.<sup>9</sup>

Psykoanalysekredsen var som mange andre fortsættelseskredse en succes i dén forstand, at den tilbød noget noget, som ingen andre kunne tilbyde i Norden: Den etablerede sig som en nøjsom, men dog forholdsvist velfungerende niche til behandling af bestemte emner. Omvendt var fortsættelseskredsene ret åbenlyst en hindring for opretholdelsen af et innovativt miljø, der kunne identificere og udvikle nye problemfelter. Som debutant på sommersessionen i Korpilahti, 1993, måtte undertegnede nikke genkendende til den gamle sandhed om, at det mest interessante og væsentlige foregår i baren. Kredsprogrammet var bestemt også interessant og yderst givende; men ikke desto mindre forekom det måske lidt komisk - og frustrerende - at kredsene tilsyneladende var så opslugte af deres egne projekter. Man genfandt ikke de vanlige konferencers samlende, faglige fællesskab, altså at deltagerne forholdte sig til de samme spørgsmål. På sommersessionen i Mariefred, 1997, udtalte en forhenværende ordførende i et svagt øjeblik, at det egentlig kunne være forfriskende helt at nedlægge kredsprogrammet til fordel for plenumsessioner. Den gamle diskussion om, hvorvidt NSU var bedst tjent med fælles faglige temaer eller kredsprogramer på sommersessionerne kom igen på dagsordenen. Johan Fjord Jensen havde uden tvivl ret i, at NSU havde et innovationsproblem; men desværre blev der ikke taget fat på at løse dette i perioden.

En ung litteraturstuderende, Martin Skov, satte på sommersessionen 1997 liv i kludene med debatindlægget, “NSU - kustode for fortiden”. Her hævdede Skov, at NSU blev ledet af en “kaffeklub”, der ingen interesse syntes at have i det faglige

---

<sup>9</sup>Se også Jacob Rendtorffs malende beskrivelse af opholde set fra et bekymret koordinatorsynspunkt Et par af Žižeks og Salecls foredrag ved sessionen blev siden udgivet i svensk oversættelse af Maria Fitger og John Swedenmark: *En liten bok om kärlek*, Symposium og NSU Press, Stockholm 1997.

program, bortset fra værtsskabet for nogle i bund og grund afsluttede, videnskabelige projekter. Han fandt det blandt andet beklageligt og opsigtsvækkende, at den ellers så frugtbare dialog mellem naturvidenskab, humaniora og psykologi, som på daværende tidspunkt fandt sted i form af bl.a. kognitionsforskning, naivfysik og neo-darwinisme helt syntes at være gået over hovedet på NSU. Daværende ordførende replicerede, at han da bare kunne foreslå en kreds om det emne, og det havde hun naturligvis ret i. Martin Skov havde omvendt ret i, at styrelsen som leder af NSU ikke syntes synderligt optaget af det faglige program og samtidsvidenskabernes interdisciplinære forskydninger i øvrigt.

### **NSU og den “systematiserede innovation”: Opgør med isolationismen**

Inden for de seneste par år har styrelsen forsøgt at tage mere ansvar for det faglige program i NSU; bl.a. ved at opprioritere arbejdet med fælles faglige problemstillinger på sommersessionen og ved at arbejde mere aktivt for at inspirere flere udefrakommende til at foreslå kredse til NSUs studieprogram. Om dette vil bære frugt, er på nuværende tidspunkt svært at sige. Erfaringen siger os dog måske allerede, at kredsene er svære at komme uden om som udgangspunkt for og initiativtagende til udviklingen af fælles problemstillinger. En forenet gruppe af koordinatore og styrelsesmedlemmer må sammen søge at udvikle rammerne for dét innovationsmiljø, som Johan Fjord Jensen med rette efterlyste. Et andet initiativ var nærværende bogudgivelse: Der var på sommersessionen i 1998 enighed om, at man på baggrund af de smertelige erfaringer det år burde gennemføres en form for udredningsarbejde, der skulle klarlægge NSUs situation i et videnskabsteoretisk og -historisk sammenhæng inden 50-års-jubilæet.

En ganske ny tendens i den faglige udvikling af NSU er måske nok, at kredsene og det faglige miljø i NSU i øvrigt er blevet stadig mere forskningsorienterede. Det mere “folkelige”, folkeoplysende eller aktivistiske NSU, der første gang blev knæsat på sessionen i 1974 med en passus om “alles ret til deltagelse i NSU” (jvf. Arne Overreins artikel i denne bog), syntes stærkt på retur allerede tidligt i halvfemserne, ligesom delvist praksisorienterede kredse, som f.eks. psykoanalysekredden med de mange klinikere, nu helt er forsvundet. Perioden efter Poul Hermansens historiske tilbageblik har i øvrigt entydigt været præget af mere teoretisk orienterede studier; en tendens, der bl.a. slår igennem i form af filosofikredens optagethed af de postmoderne filosoffer midt på firserne (jvf. Jacob Rendtorffs tidlige oplevelser i filosofikredsen. Koordinatorgruppen består idag næsten udelukkende af personer



med ansættelse på en forskningsinstitution - om ikke fast ansættelse, så dog trods alt ansættelse eller stabstilknytning (f.eks. ph.d.-stipendiater). For bare tre-fire år siden var ca. halvdelen af koordinatorene enten hovedfagsstuderende eller nydimitterede kandidater, og kun enkelte forskere med fast universitetsansættelse. Med al respekt for koordinatorene dengang og det store arbejde, de lagde for dagen, kan man næppe komme uden om, at kredsene i dag bære præg af, at koordinatorene ligesom de fleste, øvrige deltagere mere entydigt er orienteret mod en forskerkarriere. Dette betyder bl.a. at produktiviteten er stigende i kredsene, og at man i stadig højere grad forholder sig professionelt til, hvad der foregår i beslægtede forskningsmiljøer i Norden og internationalt. Afstanden mellem forskningsinstitutionerne og Nordisk Sommeruniversitet er formentlig blevet mindre.

Morten Ranum iagttog som en af de første dette forhold med et debatindlæg på den efter omstændighederne ganske positive sommersession i 1999 på Vallekilde Højskole.<sup>10</sup> Morten Ranum var dog ganske kritisk over for denne udvikling, som han så som et symptom på, at NSU i stadig højere grad ville blive et "universiteternes sommeruniversitet". Personligt er jeg omvendt af den opfattelse, at NSU står i en stærkere og i virkeligheden mere ideel position med hovedkræfterne forankret i en professionel og dermed mere langsigtet og "bæredygtig" forskervirksomhed - navnlig hvis forbindelsen med NSU løbende opretholdes på grund af dette foretagendes uundværlighed.

Den tætte kontakt med universiteterne må være udgangspunktet for den universitets- og videnskabskritiske virksomhed. I videns- eller informationssamfundet, er den forskningsbaserede viden den primære, strategiske ressource. Johan Fjord Jensen gjorde allerede i jubilæumsartiklen fra 1990 opmærksom på, at dette forhold måtte være udgangspunktet for Nordisk Sommeruniversitet: "Innovationen er blevet sat i system. Den er blevet instrumentaliseret og systematiseret, og det viser sig ved, at Sommeruniversitetets traditionelle arbejdsfelt, selve innovationsprocessen blandt unge forskere, nu overtages og beherskes af det traditionelle forskningssystemets styringer." Fjord Jensen kritiserede i 1990, at NSU ikke på daværende tidspunkt var begyndt at forholde sig mere bevidst og strategisk til denne nye situation. Ser man tilbage på halvfemserne, må man konstatere, at NSU primært fremstod som fristed udenfor den "systematiserede innovation", og at man egentlig allerhelst ville lades være i fred. Sommersessionens traditionelle, "umulige" afviklingstidspunkt i halvfemserne, uge 31, er i sig selv et udtryk for denne tendens - midt i det tidsrum,

---

<sup>10</sup> Morten Ranum: "Universiteternes NSU", indlæg i sessionsavisen på sommersessionen 1999.

hvor den ansatte på universitetsfabrikken holder sommerferie (det, der i gamle dage hed "industriferien"). Jeg har aldrig set denne "fristedspolitik" formuleret eksplicit i NSU; men isolationismen er klar nok, hvis man kikker på sommeruniversitetets forhold til de statslige forskningsinstitutioner og forskningspolitiske aktører. Desværre tror jeg ikke, at denne isolationisme var specielt reflekteret, og der kan næppe herske tvivl om, at den idag har spillet fallit.

Nordisk Sommeruniversitet kan naturligvis ikke stille noget op imod videnssamfundets systemiserede innovation; men det kan formentlig spille en vigtig rolle. Man kan ikke komme uden om, at NSU i halvfemserne trods alt var et uvurderligt og kreativt forum for de livsstilsforskere, der ikke tog på ferie fra "åndsindustrien."<sup>11</sup> Man kan heller ikke komme uden om, at NSU har haft en vigtig innovationsfunktion i den periode, hvor videnssamfundet eller det postindustrielle samfund var under udvikling. Det er blot beklageligt, at man ikke forholdt sig mere strategisk og udadvendt til denne position og forsøgte at udvikle den. Det bør vi gøre i dag! Fristeds- og avantgarde-profilen er stadig tydelig nok; men jeg er sikker på, at den vil kunne hente betydelig næring ved i langt højere grad at gå i clinch med den verden, som findes når weekenden og åndsindustriferien er ovre.

## **Efter krisen?**

Jo, "krisen" var stigmatiserende for NSU i halvfemserne, og krisen handlede desværre i al overvejende grad om tal. Som organisation var man sig desværre mindre bevidst om det krisebegreb, der navnligt i starten af perioden var overskriften på et omfattende samfunds- og kulturkritik projekt. Måske blandt andet derfor var diskussionen ofte noget udvandet. Man fægtede i blinde. Alligevel kunne heller ikke halvfemsernes NSU-historie undgå at blive historien om en organisation i krise.

Når det imidlertid gælder situationen idag, forekommer selv ordet krise ret så udslidt - og dét både teoretisk og organisationelt. Efter den organisationelle formørkelse i 1998 har det primært handlet om at tage udgangspunkt i, hvad der er tilbage og bygge videre på det. Det - igen "umulige"- navn "Nordisk Sommeruniversitet" var for ganske nylig atter til debat: Der er jo hverken tale om et universitet, et

---

<sup>11</sup> "Åndsindustri" var den således dengang meget samtidssymptomatiske titel på et københavnsk kunsttidsskrift fra begyndelsen af halvfemserne.

sommeruniversitet eller noget, der udelukkende skulle finde sted om sommeren. Egennavne er dog ikke noget, man sådan bare laver om på, og navne reformsinteresserne arbejde foregår derfor på et uformelt niveau. Personligt finder jeg, at salon- og seminarkonceptet er ganske dækkende for det mest vitale i Nordisk Sommeruniversitets virksomhed idag. Eller det, der står tilbage. Kredsene fungerer idag ikke primært som studiekredse, men snarere som rammer for fortløbende forskningsseminarer. Sommersessionen er en udpræget “salon”-aktivitet, hvor udvekslingen eller innovationen faktisk er centreret omkring den helt uundværlige bar. Baren i Nordisk Sommeruniversitet er ikke bare noget, der åbner, når kredsprogrammerne er ovre; men snarere en form for selvstændig aktivitet, hvor nye muligheder opdages og forfølges. Det er med udgangspunkt i “baren” - der altså NSU er en slags ideel størelse, - at vi løser vort eget innovationsproblem og bliver opmærksomme på masseuniversitetets mere og mere kritisable læringsmiljø. Salonkonceptet fungerer til alt held endnu i bedste velgående, og det er formentlig her, at vi finder en af de væsentligste årsager til Nordisk Sommeruniversitets bemærkelsesværdige overlevelsessevne gennem 50 år. Lad dette være et godt råd til fremtidige brugere.